

sylissä ja jossain taustalla Josef yrittää jotenkin varvistella kuvaan mukaan. Leppäsen luomassa kuvassa hän itse istuu ympärillään vaimo ja kolme potraa poikaa kuin patri-

arkka, kuitenkin ilman patriarkan valtaa tai elkeitä.

SEPPO HELMINEN

KEIJO LEPPÄNEN
ISYYSTESTI
KEURUU: OTAVA, 2002

SAMANLAISIA ERI LAILLA

Ruokien kypsyydestä on pakko tinkiä. Kypsät juurekset tai kasvikset alkavat soseutua eivätkä näytä kuvassa herkullisilta. Ruskeaksi paistunut leivonnainen näyttää kuvassa taas palaneelta. ”Aito” kastike on instant-rekvisiittaa. Tee markkeeraa valkoviiniä. Siideri käy kuohuviinistä ja tumma marjamehu onkin siten punaviiniä. Jos ns. kuohuviini ei poreile, lusikallinen sokeria auttaa ”samppanjan” poreilemaan. Mahtava kiilto pullaan saadaan lakasta. Partavaahto esittäköön kuohuvaa olutvaahtoa yhtä hyvin kuin kuohkeaa kakunpäällistä.

Nämä ruokajuttujen kuvituksen kikat tuovat jotenkin mieleen matkakirjoittamisen. Niillä on sama äiti: joltain – yleensä hyvältä ja haluttavalta – näyttämisen tarve. Isästä ei ole sitten niinkään tietoa. Tai ehkä sittenkin, kun lukee Outi Nyytjärän kertomus- tai kolumnikokoelman Bretagnesta, joka koukkaa ovelalla tavalla matkakirjoittamisen selustaan. Mutta eihän tämä oikeastaan ole matkakirja, sillä hän asuu puolet vuodesta Suomessa ja puolet Bretagnesta. Takamaita molemmat. Niinpä hänellä on kanttia sanoa, että ranskalainen seurallisuus tai ranskalaisen naisten eleganssi ovat vain myytti, joita ei välttämättä Ranskas-

sa tapaa. Niitä esiintyy hänen mukaansa vain Helena Petäistön kirjoissa ja Matti Klingen lausunnoissa. Mutta Klingen ”eurooppalaisuus” onkin enemmän elämäkatsomukseen rinnastettava patenttihakemus, joskin älyllisesti laiska. Se toki perustuu kuvaan ”yhteisyydestä”, mutta tarkoittaa pikemminkin kielitaitoista akateemista säätyä, joka on mahdollisimman samanlainen ja sulkee pois ”oppimattoman” suomalaisen kirjailijan tai vain omaa äidinkieltään puhuvan ranskalaisen, kuten Putte Wilhelmsson on jossain todennut. Moderni matkakirja tarjoaa saman alaotsikon kuin muistelmat eli oman elämänsä selittämisen parhain päin. Eikä katsojan, siis kertojan, läsnäolo ole välttämättömyys. Hän on vain pikantti alleviivaus, sillä lopulta niin paikat kuin asiatkin kertovat kertojasta, eivät kertojat välttämättä asiasta.

Kun matkakirjailija kertoo jostain kohdemaasta, hän kertoo myös Suomesta. On nimittäin oltava jokin normi, jokin jonka mukaan valita, jokin johon verrata. Tämä ei tietenkään ole Nyytjärän teksteissä piilossa. Hänellähän on kaksi kotia. Siellä ja täällä. ”Kun asuu kahdessa paikassa, kahdessa maassa, ei niissä asu vuorotellen, niissä asuu yhtai-

kaa, vaikka välillä muuttaisikin maata.” Kodin tunne syntyy hänen mukaansa hyvin kummallisista asioista. ”Olen yhä vakuuttuneempi siitä, että ihminen lunastaa todellisen kotipaikkaoikeutensa vieraassa maassa ja vieraalla paikkakunnalla vasta kun hän kykenee pääsemään riitoihin alkuasukkaan kanssa. Tarkoitan kunnan yhteenottoa, jossa maailma menee pitkäksi aikaa sijoiltaan.”

”Hienommassa” suomalaispuheessa saamme kuulla tai nähdä kuvan suomalaisista sivistystä vailla olevina renttuina ja metsäläisinä. Se on ollut ja on eliitin erottautumispyrkimystä, keskuksen yläluokan vertaamista perifeeriseen rahvaaseen. Oma kuva on ollut pikkupuhuvaa trendikästä juhlakuvaa. Nyytjärän kuva on arkea, joka ei ole sellaista erottautumista. Hän näkee, että suomalaisia ja bretagnelaisia yhdistää moni muukin asia kuin kuoriperunat ja kuorolaulu.

Seutu, jolla Outi Nyytjärä asustaa, on Finistere, ”finis terrae”, maan ääri. Periferiaa sekä fyysisesti että sosiaalisesti, mutta väliäkös tuosta. Nyytjärä nimittäin uskoo vakaasti, että ”kaikki tärkeä tulee marginaaleista: taide, ajatukset ja kehitys”. Vähän niin kuin Dostojevskin teok-

sissa kaikki syvimät ajatukset tulevat marginaali-ihmisiltä. Pikku-porvarit puhuivat/toistivat latteuksia kuten Nyytäjän yhden kertomuksen hienostorouva; ”toiseen yhteiskuntaluokkaan kuuluva voi hänen mielestään puhua asioista, jotka parempi ihminen katsoo kuuluvan puhujan elämänpiiriin. Se on sallittua puhetta ja saa mennä ohi korvien, eihän sitä rouvasväen mielestä edes kuunneltavaksi ajateltu”. Ei kovin vierasta.

Emme me niin paljon bretagne-

laisista eroa. Me olemme samanlaisia niin eri lailla. Sen kirjoittaja komeasti osoittaa liikkueensa arjessa. Puutarhanhoidosta kirkkokuoroon, perunasta kihtiin. Ihmiset ja asenteet tunnistaa, eikä Bretagne kovin vieraaksi jää.

Nyytäjällä on jo ammattinsa vuoksi dramaturgista tarkkanäköisyyttä, joka on jo miltei kyynisyyttä. Hän on kirjoittanut tällaisia kolumneja/kertomuksia Anna-lehteen. Klinge meitä siitä varjelkoon. Taitaa olla paljolta kysymys siitä, mil-

laisessa pankissa me sosiaalista pääomaamme pidämme. Otto- ja antolainauksen ehdot ovat niin kovin erilaisia.

SEPPÖ HELMINEN

OUTI NYYTÄJÄ
MAAILMAN LAIDALTA
KERTOMUKSIA BRETAGNESTA
TAMMI 2002
166 s.